

recensie

De liefde voor het labrynt

ROMAN Susanna Clarke, bekend van de fantasybestseller *Jonathan Strange & Mr Norrell*, lost de hooggespannen verwachtingen in met haar tweede roman, *Piranesi*. De lezer heeft zestien jaar moeten wachten.

SUSANNA CLARKE
Piranesi

Vertaald door
Jacqueline Smit,
Orlando, 270 blz.,
22,50 € (e-boek
12,99 €).
Oorspronkelijke
titel: 'Piranesi'
★★★★☆

Hoe diepmenselijk is de angst voor controleverlies en waanzin waaraan Piranesi ten prooi valt. Hij woont op een plek die onwerelds aandoet en toch is hij overduidelijk een mens met gevoelens van angst, eenzaamheid en dankbaarheid. Zijn universum bestaat uit met elkaar verbonden kamers. Langs de muren van het Huis staan standbeelden van dingen, dieren en mensen die niet in het Huis aanwezig zijn.

De Britse schrijfster Susanna Clarke laat al met de keuze van de titel van haar tweede roman uitschijnen wat voor een plek dit labrynt is. *Piranesi* verwijst naar de achttiende-eeuwse Italiaanse graficus Giovanni Battista Piranesi, bekend van zijn architectuurfantasieën. Hij maakte etsen van imaginaire Romeinse gebouwen met sierlijke arcaden, eindeloze trappen en bizarre perspectieven.

In het labrynt dat Clarke beschrijft, zijn er wolken en water, vogels en vissen, en die ene mens, door Piranesi de Ander genoemd. Tweemaal per week zien ze elkaar voor een kort overleg. Het is de Ander van wie Piranesi, de verteller, zijn naam heeft gekregen. De Ander is ouder en, zo meent Piranesi, wijzer. De Ander is op zoek naar een vorm van kennis die in de loop der tijden verloren is gegaan. 'De mensen hadden haar moeten vasthouden. Ze hadden haar moeten respecteren', vindt de Ander. Piranesi is er niet op gebrand die kennis te bezitten. Zijn droom is zo veel mogelijk details van de wereld te ontdekken. Inmiddels kent hij elke nis van het labrynt, elke vogelbroedplaats. In zijn dagboeken houdt hij de gebeurtenissen bij.

GEHEUGENVERLIES

Piranesi, een roman van minder dan 300 bladzijden, lijkt alleen al vanwege de lengte minder ambitieus dan Clarkes eersteling, *Jonathan Strange & Mr Norrell* (2004), maar het boek is diepzinniger en aangrijpender. Het labrynt is volgens de Ander een plek die je dingen doet vergeten en die een totale zenuwinstorting kan veroorzaken. Piranesi lijdt inderdaad aan geheugenverlies. Hij vindt

Piranesi's liefde voor het labrynt is net zo hartverscheurend als zijn eenzaamheid of de manier waarop hij de doden eert – er liggen menselijke resten in het labrynt

documenten die hij zelf geschreven heeft en waarvan hij zich niets kan herinneren. Woorden als 'politie' en 'Manchester' klinken hem als geraaskal in de oren. Voor Piranesi is er slechts één wereld en dat is de zijne. Hij probeert het mysterie van het labrynt op te lossen. Op die momenten doet het boek denken aan de film *Memento* van Christopher Nolan, nog zo'n intense vertelling over iemand voor

wie het vergeten levensbedreigend wordt.

Het is ontzettend lastig om meer van de thematiek te bespreken zonder te verklappen wat er gebeurt. Wel kunnen we aanhalen wat Clarkes twee romans met elkaar verbindt: een fascinatie voor het occulte, het magische. Clarke voert een wetenschapper op die fel buiten de lijntjes kleurt. Ze plukt fragmenten uit fictieve wetenschappelijke publicaties, net zoals ze in haar debuut citeerde uit een verzonnen geschiedenis van de tovenarij in Engeland.

FANTASY

In *Jonathan Strange & Mr Norrell* zaten de duizelingwekkende verwickelingen de personages in de weg. Hier is dat anders. Piranesi's liefde voor het labrynt is net zo hartverscheurend als zijn eenzaamheid of de manier waarop hij de doden eert – er liggen menselijke resten in het labrynt. Hij vraagt zich af wat er met zijn lichaam zal gebeuren na zijn dood en klampt zich vast aan de overtuiging dat 'het Huis voor zijn kinderen Zorgt'. (Let op de aparte hoofdletters in het citaat. Piranesi heeft een bevreemdende manier om de dingen te noteren. Zijn zinnen hebben een bezwerende cadans.)

Moet je van fantasy houden om dit boek te kunnen waarderen? Absoluut niet. Dit is een verhaal over de grote thema's in het leven, over liefde, verbinding, eenzaamheid en dood. Clarkes labrynt zal de lezers overweldigen en haar hoofdpersonage zal hun harten veroveren.

Kathy Mathys

Verhalen met een doel

CHIKA UNIGWE
Beter nooit dan laat

Polis, 184 blz., 20 €
(e-boek 14,99 €)
★★★★☆

VERHALEN Chika Unigwes migratieverhalen zijn toonvast, maar ook een tikkeltje eentonig.

Verblijfsvergunningvrouw. Er staan niet veel neologismen in Chika Unigwes nieuwe verhalenbundel *Beter nooit dan laat*, maar wanneer de in de Verenigde Staten verblijvende Belgisch-Nigeriaanse schrijfster zich toch eens aan een nieuw woord waagt, is het er meteen een dat directe zeggingskracht aan een heel specifieke realiteit koppelt. In dit geval die van Nigeriaanse immigranten in Vlaanderen.

De verblijfsvergunningvrouw in kwestie heet overigens Hilde en ze is de Duitse echtgenote van een man die Unigwe omschrijft als iemand 'voor wie het leven in Europa niet hard was geweest'. De implicatie dat het le-

ven in Europa dat voor de andere personages wél was geweest, is meteen duidelijk. Het valt dan ook te betreuren dat Unigwe het overgrote deel van haar met elkaar verweven verhalen spendeert aan het opzichtig expliciteren van wat ze zo subtiel laat voelen in de eerste pagina's van haar boek waar ze het koppel Prosperous en Agu, en de vrienden die zij thuis in Turnhout weleens voor een glas en een maaltijd ontvangt, zorgvuldig neerzet als mensen die dromen van chique huizen in de Nigeriaanse steden 'waar hun opgeschorte levens nog steeds domicilie hielden'. De pagina's, kortom, waarin Unigwe de gemoedsgesteldheid van migranten soms pijnlijk poëtisch weet te vatten.

Beter nooit dan laat is een verhalenbundel met een doel. Unigwe wil de ervaringen van Nigerianen in Europa invoelbaar maken. Daar slaagt ze ook in. Je proeft de bitterheid

van tergend langzaam opgegeven dromen, en je ziet het vertekende wereldbeeld van een kind dat alleen maar witte rolmodellen ziet, maar de schrijfster van *De feniks* (2005) en *De zwarte messias* (2013) werkt bijwijlen iets te programmatisch naar haar doel toe. Soms lijkt het alsof ze een checklist met narigheden waar Nigeriaanse migranten mee kampen aan het afvinken is. Het maakt de verhalen niet per se saai, maar wel eentonig in de letterlijkste betekenis van het woord.

Chika Unigwe zet het empathie opwekkende vermogen van literatuur vakkundig naar haar hand, maar laat in haar verhalen de boodschap iets te vaak over de stijl primeren. Dat ze zich op haar allerbeste momenten net als een verfijnde stiliste laat kennen, maakt dat manco alleen maar meer zichtbaar.

Sam De Wilde